

NECİP FAZIL KISAKÜREK'İN ARVAS ve NEHRİ ZİYARETLERİ*

Bora YILMAZ**

Özet

Türk edebiyatının eşsiz ve müstesna şair, mütefekkir ve aksiyon adamlarından biri olan Necip Fazıl Kısakürek 1975 ve 1976 yıllarında arka arkaya Arvas ve Nehri'yi ziyaret etmiştir. Bu ziyaretlerindeki gözlemlerini ve yaşamış olduğu manevi hazzı daha sonra yazıya aktararak okuyucuları ile paylaşmıştır.

Yaşamış olduğu büyük manevi burhan ve kutlu arayışı neticesinde arayıp bulduğu, kapısında durduğu ve bir daha o kapıdan ayrılmadığı manevi hocası Seyyid Abulhakim Arvasi hazretlerinin mürşidi olan Seyyid Fehim Hazretlerinin merkatını ziyaret için 1975 yılı Ağustos ayında Arvas köyüne gitmiştir. "Veliler diyarı" ve "nur yatağı" olarak adlandırdığı bu coğrafyada yaşadıkları ve gördükleri onu derinden etkilemiştir.

Necip Fazıl Kısakürek, "Şeyhimin şeyhinin şeyhi" olarak tanımladığı, Seyyid Taha Hakkâri Hazretleri'nin kabirlerin görmek üzere 1976 yılında Nehri'ye gelir. Ziyareti neticesinde "Vatanımı buldum" diyerek yaşamış olduğu ruh atmosferini tanımlamaktadır.

Bu çalışmanın çerçevesi içerisinde Necip Fazıl Kısakürek'in Arvas ve Nehri ziyaretlerindeki izlenimleri, tespitleri ve yaşamış olduğu manevi atmosfer değerlendirilecektir. Bu vesile ile edebiyat dünyamızın eşsiz simasının dolaylı olarak Zap havzası ulemasından nasıl istifade ettiği ve ruh dünyasının şekillenmesinde bu mana âleminin büyüklerinin katkıları tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Necip Fazıl Kısakürek, Seyyid Fehim Arvasi, Seyyid Taha Hakkâri, Arvas, Nehri

ARVAS AND NEHRİ VISITS OF THE NECİP FAZIL KISAKÜREK

Abstract

Necip Fazıl Kısakürek, one of the unique and extraordinary poets, thinkers and action man of Turkish literature, visited Arvas and Nahri in 1975 and 1976 in consecutively. He shared his observations and spiritual pleasure in these visits with the readers by reporting them to the writing afterwards.

That he found after his great spiritual proof and blessed seeking and never left from his door, he went to Arvas village in August of 1975 to visit the grave of his spiritual hodja Sayyid Fehim Arvasi, who was the mentor of Sayyid Abulhakim Arvasi. What he lived and saw in this geography in which he named as "The place of Saints" and "Light Place", deeply affected him.

Necip Fazıl Kısakürek comes to see the graves of Hazrat Sayyid Taha Hakkâri in 1976. At the end of the visit, he describes the atmosphere of the soul that he lived by saying, "I found my motherland."

Within the framework of this study, Necip Fazıl Kısakürek's impressions, observations and spiritual atmosphere that he had visited during the visit to the Arvas and the River will be evaluated. In this context, it will be tried to determine how the unique facet of our literary world indirectly benefited from the Zap basin scholars and the contributions of the elders of this realm in shaping the spirit world.

Keywords: Necip Fazıl Kısakürek, Seyyid Fehim Arvasi, Sayyid Taha Hakkari, Arvas, Nehri

* Bu makale 27-28 Nisan 2018 tarihlerinde düzenlenen 1. Uluslararası Zap Havzası Uleması Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, boraylmz@mynet.com

Giriş

Necip Fazıl Kısakürek, Türk yazın ve düşünce hayatının önemli isimlerinden biri olmakla beraber bunun bir ya da birkaç adım ötesinde Türk yazın ve düşünce hayatının şekillenmesinde de çok büyük katkı sağlamış bir isimdir. Nazım türünde “Sultan-üş Şuara” unvanını hak edecek kadar müstesna bir mevkide, nesirde ise kendine has üslubu ve savunduğu fikirler ile hem kendi döneminde yeterince ses getirmeyi başarmış hem de kendinden sonraki birkaç neslin şekillenmesinde büyük pay ve hak sahibi olmuştur.

Hem fikir hem de özel hayatında çalkantılı ve bir o kadar da renkli bir hayat sürmüştür. Ta ki manevi hocası Abulhakim Arvasi Hazretleri ile tanışana dek. Önceki hayatında korkunç bir fırtınaya yakalanmış, bir alaboraya tutulmuş ve tam devrilmek üzereyken, Arvasi Hazretleri ile tanıştıktan sonra sakin ve güvenli bir limana demir atmıştır. Diğer bazı kitaplarında da yer yer Arvasi Hazretleri’nden bahsetmiş olsa da özellikle *O ve Ben* (2011) isimli kitabında Abulhakim Arvasi ile nasıl tanıştığını ve sonraki hayatında Abulhakim Arvasi’nin nasıl silinmez izler bıraktığını anlatmaktadır.

Necip Fazıl Kısakürek, Abulhakim Arvasi’ye olan ilgisi ve sevgisinden kaynaklı olarak Seyyid Fehim Hazretlerine ve Seyyid Taha Hazretleri’ne de ilgi duymakta ve sevgi beslemektedir. *Başbuğ Velilerden 33 (Altın Silsile)* kitabında bu iki zata yer vermiş ve onlarla ilgili hürmetkâr ifadeler kullanmıştır. Bu sevgi ve ilginin neticesinin bir başka göstergesi olarak 1975 ve 1976 yıllarında ardı ardına Arvas ve Nehri’ye ziyaretlerde bulunmuştur.

Necip Fazıl’ın bu ziyaretleri neticesinde dile getirdiği aşağıdaki mısralar onun bu ziyaretlere vermiş olduğu önemi ve bu ziyaretlerden ne derece etkilendiğini göstermesi açısından önemli bir özellik taşımaktadır.

“Şemdinli dağlarının, içtim nur çeşmesinden
Kurtuldum, akreplerin ruhumu deşmesinden” (Kısakürek, 2009, s. 191)

Arvas Ziyareti

Necip Fazıl Kısakürek, 1975 yılında, öncesinde herhangi bir planlama yapmadan ani bir kararla dostu ve hocasının önemli talebelerinden biri olan Muhibullah Işıklar ile beraber Van’a bir seyahat düzenler. Maksudı hocasının hocası olan Seyit Fehim Hazretleri’nin kabrini ziyaret etmektir. Bu manevi ziyaretin duyulmamasını arzu ettiği için Van’a gelişi etrafa duyurulmaz. Bu ziyaret, önce İstanbul’dan Ankara Bağlum’a kara yolu ile gidilerek Arvasi Hazretleri’nin türbesinin ziyareti ve ardından havayolu ile Van’a gidilmek sureti ile planlanmış kısa süreli bir seyahattir.

Bu ziyaret öncesindeki Necip Fazıl Kısakürek’in eşsiz ve tarifsiz heyecanını ve oraya gitmedeki hudutsuz arzusunu, dostu Muhibullah Işıklar “*Sen Arvas’a kendiliğinden mi gittiğini sanıyorsun? Seni çekiyorlar oradan... Sen de tıpış tıpış gidiyorsun!*” ifadeleri ile tanımlamakta ve açıklamaktadır” (Kısakürek, 1998, s. 135). Dostunun bu ifadelerini, Kısakürek “*Evet, boynumda görünmez bir kement vardı, bu kemendin ucu, Van’ın Arvas köyünde, mürşidimin mürşidi Seyyid Fehim Hazretlerinin nur yatağı başında, yine görünmez bir çığrığa bağlıydı. Çıkrık dönüyor, kemendin ipini sarıyor ve bizi, ister gökte, ister yerde, kendisine doğru çekiyordu*” (Kısakürek 1998: 135) ifadeleri ile teyit etmektedir.

Necip Fazıl Kısakürek’i Van’da dönemin müftüsü ve aynı zamanda Arvasi ailesine mensup Mehmet Kasım Arvas misafir etmekle beraber Arvas yolculuğunda kendisine birkaç kişi ile refakat eder.

Kısakürek, Arvas yolcuğu öncesi ruh halini “*Mücerret sesler, renkler ve çizgiler cümbüşü içinde uçuyorum. Ruhumda kelime üstü manâ helezonları kaynaşıyor*”

...

“*Mürşidinin mürşidi seni Arvas’ta bekliyor!..*”

İçimdeki o sese, renk ve çizgi cümbüşü, Seyyid Fehim Hazretleri ruhaniyetinin Van'dan Arvas'a kadar uzanan ipek halısı... O büyüğü takdir edebilmenin şanı, dünyanın en sarp, dik, pürüzlü ve engelli yolunda böyle bir halı üzerinden geçmeyi gerektiriyor (Kısakürek 1998: 138)" sözleri ile açıklamaya çalışmaktadır.

Van ile Arvas arasındaki yol, hem coğrafi şartlardan dolayı hem de dönemin imkân ve şeraiti göz önünde bulundurulduğunda sorunlu bir yoldur; kıvrımlı, tümsekli, sorunlu bir yol. Yolculuk esnasında bu dar ve sıkıntılı yolun dağdan yuvarlanan büyük bir kaya parçası ile kapanmış olduğunu ve karayolları ekiplerinin iş makineleri ile yolu açmaya çalıştıklarını görürler. Kısakürek'in ilkin bu duruma pek canı sıkılsa da ekiplerin dinamit vasıtası ile kayayı parçalayıp yolu açmasını "Yolumuz açılmıştı ve tam nur yatağına giderken yolumuza dikilen engelin paramparça edilmesi, ruhuma şu manayı fısıldıyordu:

- *Yolumuzdaki bütün engeller devrilecek ve zafer yönü açılacak..."* (Kısakürek, 1998, s. 142) ifadeleri onun ruh halini açıklayan en güzel ifadelerdir.

Necip Fazıl Kısakürek Arvas yolunu ve yolculuğunu dikkat çeken şu ifadelerle tasvir ediyor:

"Bir şeye dikkat ettim: Bu yollarda otomobil, otobüs, minibüs şöyle dursun yolu açmaya gelen işçilerin, kamyonundan başka hiçbir vasıtaya rastlanmıyor. Ne bir at, ne bir merkep, ne bir insan... İşlek yolların trafiği buraya gelsin de cinlerin kayalara verdiği trafik emrinden başka bir hareket arasın!... Uçuruma düşmekten kurtulmak için sanki bir çareymiş gibi otomobilin minderine tutunmuş yol alırken, dikkat ediyorum: Telgraf direkleri de yok!... O, bütün Anadoluyu örümcek ağı gibi saran, tepelerinde münzevi kartallar tüneyen ve tellerinden gurbet çınlamaları gelen, kimi dik, kimi eğri, ihtiyar direkler... Onlardan da eser yok!.. Allah Allah; bir feza yolunda mı ilerliyoruz ve bambaşka bir (plânet)e doğru mu yol alıyoruz? Anadolu'ya güya medenî dünya âletlerinden hiçbir şey girmemişken, buraya, o sefil ve mahcup haliyle Anadolu bile girememiş... Bu teşhis, içimde gitgide mânalaşılıyor ve yarım yamalak oluşlardan bu yoksunluğu, muazzam bir varlık halinde görmeye başlıyorum" (Kısakürek, 1998, s.143-144).

Zorlu, uzun ve meşakkatli yolculuğun ardından varılan Arvas'ı "Nur Yatağı" olarak adlandıran Necip Fazıl gördüklerini ve yaşadıklarını şu şekilde tasvir etmektedir:

"Nur Yatağı çevresinin üst kısmı... Dik aşağı yamaç... Yola 40-50 metre mesafede, ahşap ve kâgir karışımı, eski ve şahsiyetli bir üsluba bürülü, birbirinin omuz başında iki bina... Daha iricesi ve boylucası, Seyyid Fehim Hazretlerinin konağı... Öbürü de mescidi... Fıskiye fıskiye ağaç fıskırtan bir toprak..."

İniş çok dik... Nasıl ineceğim?... Sağ ayağımın bir parmağında 8-10 ay süren bir yaranın derdini henüz atlattığım için ona pek güvenemiyorum ve kendimi dermansız hissediyorum.

- *Sizi omuzumuza alalım. Dediler ve bir basamak inip arkalarını bana verdiler. Kabul etmedim ve yardımcılarımın omuzlarına abanarak, kollarına tutunarak indim.*

Birdenbire, ışık parlamış gibi bir hal... Devam eden inişin üzerinde, düzleştirilmiş ve beton bir çerçeveye sınırlandırılmış bir sed... Sed de, sınır duvarına bitişik, kenarları mermer çizgili bir kabir... Başucunda, yine saf mermerden, mermerleşmiş bir aydınlık saçan kitabe taşı... Ayakucunda da

*ayrı bir kitabe... Yazılar, taşların oyuğu içinde, yeşil zemin üzerine beyaz hatlı...
Çağlayan ahenkli Farsça mısralar...*

Tasavvuf ehlinin iki büyük lisan üzerinde şöyle bir ölçüsü vardır

“- Arapça, nebiler dili; ve Farsça velîler lisanı...”

Dostlarım, sed kenarındaki beton şerit üzerine sıralanmış, diz üstü ve elleri kavuşturulmuş vaziyette vecdlerini belirtirken, ben de beton şeritten atlayarak veliler velisinin ayakucuna ilişmiş öylece büzülüp kalmış bulunuyorum.

Bundan ötesi Allah’la aramda... Hiçbir şey anlatamam ve ne söylesem hakikati incitmiş olurum.

Şu kadarını söyleyeyim:

Bütün hayatımda bu kadar temiz, adeta elenmiş toprak görmedim. Bu manzara dışarıdan bir el işi değil, içeriden bir yansıma işi...

Türlü temizlik ilâçları ve tozlarıyla uğraşsalar, mermere oradaki aydınlığı veremezler... Nur Yatağı burası, Cennetten bir pencere...

Seyyid Fehim Hazretlerinin yanında, yakınlarından birine ait kabirle, onun biraz yükseğinde bir başka kabir daha var... Seyyid Fehim Hazretlerinin Birinci Dünya Savaşında Ermeniler tarafından kırılan ilk kabir taşı, yanlarındaki mezarda...

Artık her biri müstakil hareket eden, irademin dışına çıkan ve ruhumu kendi haline terk eden ellerim ve ayaklarımın yardımıyla yukarıya, konak binasına çıktım ve toprak zeminli loş ve büyük bir sofadan geçip muazzam Velînin madde hesabıyla kocaman salonuna, hüccesine girdim” (Kısakürek, 1998, s. 148-149).

Necip Fazıl’ın Arvas’ta Seyyid Fehim Hazretleri’nin kabri başında yaşamış olduğu ruhani halleri ve bu durumun dışı yansımaları orada bu olaya şahitlik eden Müftü Kasım Arvasi ve Necip Fazıl Kısakürek’in şu diyalogunda görüyoruz:

“Yine Müftü Efendi, o gece Van’daki evinde bana diyecektir ki:

- *Seyyid Fehim Hazretlerinin huzurunda, ayak uçlarında, çehrenizin halini görünce haşyetler içinde kaldım. Ben hiç böyle bir vecd hali görmedim. Ben de şu cevabı vereceğim:*
- *Allah, insana, yüzünü karşısına alıp seyretmek imkânını vermemiştir. O anda kendimin farkında değildim. Ne halde olduğumun takdiri size ait... (Kısakürek 1998: 151)”*

Ziyaret tamamlandıktan sonra yine aynı yolun zorlu yolculuğu ile Van’a dönülür. Ertesi gün uçakla geri dönen Necip Fazıl ruh halini *“O kadar hafifim ki, uçak beni uçurmuyor, ben onu uçuruyorum, ben onu uçuruyorum!..”* (Kısakürek, 1998, s. 152) sözleri ile ifade etmektedir. Uçak yolculuğu esnasında Necip Fazıl Kısakürek gördüklerini, yaşadıklarını ve duyduklarını

tekrar tekrar ruhunda ve beyninde yaşar/yaşatır. Uçak yolculuğu esnasında aldığı notları ve düşüncelerini şu ifadelerle paylaşır:

“Veliler diyarı Arvas, Nurlu Medine’den sonra dünyanın en mübarek yerlerinden biri belki başlıcasıdır.”

Van’da bana söylenen bu söz, Seyyid Fehîm Hazretlerinin torunu Müftü Kaasım Arvas’a aittir ve en yüksek dağ boyuna yaklaşmış bir gerçeği abideleştirmektedir.

Mübarek merkad karşısında hayal edilemez bir gelin odasına girer gibi önümde tül tül açılan manalarını hatırlayınca Kaasım Arvas’a belirttiği ölçü bakımından hak verdim...

Ve birdenbire bende bir dehşet!.. Müthiş bir keşif..

Aylarca, mevsimlerce evvel, evimde bir rüya görmüştüm.

Dik, dik, dik bir dağ zirvesindeyim. Belki binlerce onbinlerce metre derinliklerde köyler ve ağaçlıklar hurdebin camındaki noktacıklar gibi görünüyor. Bu ne yükseklik!.. Anlatılır gibi değil... Yanıma, sol tarafıma doğru dönüyorum. Orada, tam zirve noktasında bir mezar... Toprağı elenmiş, taranmış, tertemiz... Beton bir çerçeve içindeki mezarın başında, dört köşe, toprağa yatırılmış bir levha ve üzerinde İslâm harfleriyle iki kelime:

DERVİŞ MUHAMMED

Dehşet!

Bulduğum nokta ve mezar, aynen Arvas dağlarında gördüğüm manzaraydı ve elenmiş, taranmış toprağını yüzüme gözüme sürdüğüm mukaddes merkade tıpatıp uygundu.

O zaman bu rüyanın Seyyid Fehim Hazretlerine ait bir ruhaniyet belirtisi olduğuna dikkat edememiş; ve Kâinatın Efendisine kadar varan “Altun Silsile” isimli ve 33 halkalı zincir üzerinde bir de “Derviş Muhammed” adında bir kolbaşı bulunduğu için tecelliyi ona bağlamıştım.

Aynı silsilenin her büyüğünde cezb hassası aynı olduğuna göre arada bir fark görülemezdi ama rüyamın fiil halinde madde âlemine uyması istikameti Seyyid Fehim Hazretlerine bağlıyor ve hele onun “Muhammed Fehim” adını öğrendikten sonra bütün silsile boyunca Efendimden ve onun Efendisinden yön aldığım belli oluyordu.

Ziyaretten sonra bende kalan ve en tesirli ilacın yerine getiremeyeceği intiba, müthiş, müthiş bir hafiflikti. Aynı hafiflikle karanlık iklim İstanbul’a dönüyor ve daha önce belirttiğim gibi, uçak beni uçurtmuyor, ben onu uçurtuyordum.

Gözümün önünde artık son nefesime kadar benden ayrılmayacak olan o beyaz, o gelin odası beyazı, o nur beyazı, o beyazlık mayası beyaz, mübarek çerçeve ve içinde baş ve ayak uçlarındaki iki kitabeden manalar:

Hazret-i Seyyid Fehim, o irfan ve din merkezi ki,

Göçüşüyle topraktan eflake dek topyekûn mekân matemle doldu.

Ağlayan Gaipler alemi, ardından nida etti ve dedi:

Gitti... Kâinatın O var diye var olduğu rahmet tacidarının yanına...

Ve:

O ki, Mesih nefesiyle gönüllere ebedi hayatı üflerdi. Nakşilik mesleğinde Rabbani yolu, Halidi tavrı ve Seyyid Tâhâ tasarrufu üzerindeydi. Gitti... Ve dört şey bıraktı: Rabbi bilmek, hakkı aramak, gönü sefalandırmak, vefa.

Beyazlar içindeyim... Beyaz, beyaz... Baş, sonu görünmez beyaz bulutlar... Sanki gökler, kara dünyaya bembeyaz bir ihram geçirmek istiyor... Mücerredin rengi beyaz; içinde hiçbir nispet ve kıyas rengine yer vermeyen bir beyaz... Kesiksiz vefa, sonsuz safa beyazı..." (Kısakürek, 1998,s. 153-155).

Nehri Ziyareti

Necip Fazıl Kısakürek'in "Vatanımı Buldum" diyecek kadar sahiplendiği ve sevdiği Nehri ziyareti, 1976 yılının Haziran ayında gerçekleşir. Bir önceki yıl yapılan Arvas ziyaretinin aksine bu ziyaret planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirilir. Bir önceki gezide olduğu gibi yol arkadaşı Muhibullah Işıklar ve yine Van'daki ev sahipleri Van Müftüsü Kasım Arvasi.

Bir önceki yılın gezi izlenimleri ve yeni yapılacak olan gezinin düşündürdüklerini Necip Fazıl şu ifadelerle özetlemektedir:

"Geçen yıl veliler diyarı Van havzasından dönerken şöyle düşünmüştüm:

Haritadaki idari ve itibari taksimat dışında Anadolu'nun doğu ve cenup doğusunu noktalayan hususi ve manevi bir hudut çizgisi var... Bir ucunda Van'ın Arvas isimli meçhul bir köyü, öbür ucunda da Hakkâri vilâyetine bağlı Şemdinli kazasının İran ve Irak sınırlarını birleştirici köşe üzerinde Nehri mevkii... İşte bu mevkide, geçen yıl Arvas'a gidip nur eleğinden süzölmüş toprağına kapandığım Seyyid Fehim Hazretlerinin mürşidi Seyyid Tâhâ Hazretleri...

İrşad edicimin irşad edicisinin irşad edicisi. Yani mânevî babamın manevi babasının, mânevî babası. Kaç bin baba onların topuğına yaklaşabilir. Ve işte, bu iki nokta arasındaki madde hesabına göre 300 kilometrelik çizgi, Ankara'nın Bağlum nahiyesiyle birleştirilince meydana bir üçgen çıkıyor ve üçgenin dayanağını, eskilerin tabiriyle müsellesin kaidelerini teşkil ediyor. Kaidenin baş noktası "Büzürk" en yüce unvanlı Seyyid Tâhâ Hazretlerini ziyaret ve nuruna dahalet etmeden, Ankara'da zirvesine yol verilen üçgeni dolanmış ve tamamlamış olamam" (Kısakürek 1998: 159).

Arvas ziyaretinde olduğu gibi gizli bir elin kendisini oraya çektiğini ve davet ettiğini düşünmektedir Necip Fazıl. Bu düşüncelerini "Yolları sonu gelmez bir top kumaş gibi motorumuzun altında gizli bir silindire sarıp gidiyoruz. Daha doğrusu, Şemdinli ötesinde Seyyid

Tâhâ Hazretleri'nin nur yatağı üzerinde gizli bir çıkırcık bize bağlı bir ipi sara sara kendine çekiyor..." (Kısakürek, 1998,s. 174) sözleri ile açıklamaktadır.

Yolculuğun durak noktalarından biri de Şemdinli'dir. Nehri ziyaretinde bir gece Şemdinli'de Seyyid Tâhâ Hazretleri'nin torunlarının evinde istirahat edilir. Bu istirahat ve konaklama esnasında Necip Fazıl'ın istifade ettiği birçok konu açılır. Necip Fazıl, bu sohbetlerde Seyyid Tâhâ Hazretleri hakkında birçok bilgiyi öğrenme imkânına erişir. Özellikle Müftü Kasım Arvasi'nin anlattığı menkıbeler Necip Fazıl'ı derinden etkilemiştir. Necip Fazıl'ın rikkatini ve dikkatini celbeden meseleleri kendisi şu ifadelerle yazıya aktarmıştır:

"Müftü Efendi, Seyyid Tâhâ Hazretlerini ve onun nazarında para ve malın ne belirttiğini anlatıyor. Bütün bu Şemdinli, Nehri ve etrafı, kabulü için padişahlardan gelen rica fermanlarıyla Şeyh Büzürk Hazretlerine aitmiş... Böyleyken mülklerine ve mülk sahipliğine zerrece değer vermezler, gelirlerini fakirlere ve misafirlerine harcarlarmış. Konakları ziyaretçilerle dolup taşar ve bazı günler 400-500 kişinin birden sofraya başlarında toplandığı olurmuş... Devir Sultan Abdülmecid Hân zamanı... O sıralarda sınır komşusu olan İran Şahı da Şeyh Büzürk Hazretlerine birkaç köy hediye etmiş... Seyyid Hazretlerinin mübarek dudaklarından yalnız şu kelime dökülmüş. Elhamdulillah... Kısa bir zaman sonra Acem Şahı ölüyor ve yerine oğlu geçiyor. O da, aradaki mezhep aykırılığından mı nedir, babasının hediye ettiği köyleri geri alıyor. Şeyhin karşılığı yine aynı: Elhamdulillah..."

"Başbuğ Velilerden 33" isimli eserimin 31. halkası "Seyyid Tâhâ" bahsinde bulunmayan bu menkıbe beni fevkalâde mütehasis etti ve gerçek bir ermiş gözünde malın ne demek olduğunu keskin misallerden biri oldu:

İslâm'da makbûl zenginlik, sahibine hükmeden para değil, sahibinin hükmettiği ve alet diye kullandığı şeydir. Yani gaye para değil, onun vasıtalık edeceği büyük ve ideal iş...

Bu menkıbe daha:

Bir gün Şeyh Büzürk Hazretlerinin kethüdaları huzura çıkıyor:

- *Efendim; pencereden gördüm, bir kafile insan hânikaha doğru geliyor!—*
- *Kaç kişi kadar var?*
- *400-500...*
- *Peki, ambara inin de erzak adına ne bulunduğuna bakın!*
- *Baktık efendim, şu anda fazla hiçbir şey yok..*
- *Siz yine bakın! Gidiyorlar, bakıyorlar ve görüyorlar ki, çuvallar, tencereler ve taslar, bölük bölük askere yetecek çapta dolu" (Kısakürek, 1998, s. 179-180).*

Bu gece yapılan sohbetin belki de en can alıcı ve Necip Fazıl'ı derinden etkileyen kısmını Necip Fazıl şu ifadelerle açıklamaktadır:

"Bahis hep bu mihver, velîlik makamına mahsus harikalar etrafında sürüp giderken, ev sahibi Mazhar Geylâni birdenbire yerinden fırladı ve çıkıp gitti. Birkaç dakika sonra dönen Mazhar Geylâni'nin iki elinde, ihtiramla taşıdığı işlemeli bir bohça... Bohça doğru bana getirildi ve Cennetten gelen bir nişanın mahfazasıymış gibi uzatıldı. Meğer cennetten gelen bir nişanın değil, Kâinat Efendiliğine mahsus, tek ve mutlak bir makam sahipliğinin ayakkağıymış..."

“Allah Resulünün terlikleri...” Böyle dediler ve bohçadan üstleri gayet sanatkârca işlenmiş deri bandajlı, sandal şeklinde bir çift ayakkabı çıkarıp uzattılar... Bu mukaddes terlik veya ayakkabıyı sağ elimle alıp nasıl yüzüme, kafama ve kalbimin üstüne sürdüğümü, nasıl öpüp kokladığımı, görmeyen göze anlatabilmek iktidarında değilim... Herkes, ayakta benim hareketlerimi tekrarladı ve bohça eller üzerinde harem tarafına götürüldü” (Kısakürek 1998: 180).

Necip Fazıl'ın, bu terliklerin Allah Resulü'ne ait olup olmadığı hususundaki tereddütlerini, Müftü Kasım Arvasi *“Bu soydan, nesepleri kati seyyidlerde Allah Resulüne ait uydurma bir eşya bulunamaz!”* (Kısakürek, 1998, s. 181) açıklamalarıyla giderir. Necip Fazıl bu gece yaşamış olduklarını *“Seyyid Tâhâ Hazretlerinin toprağını öpmeye giderken, o büyük ruhaniyet bana Allah Resulünün ayaklarına ait mukaddes kılıfı öptürdü (Kısakürek 1998: 181) sözleri ile özetler.*

Ertesi gün gerçekleşen fiziki anlamdaki zorlu ve meşakkatli yolculuğu *“Yoksa gittiğim yerden alacağım hazinenin kıymeti, aciz şahsıma ait bir lütf olarak böyle bir ilk ödemeyi mi gerektiriyordu. Seyyid Büzürk Hazretleri beni bedavacılıktan kurtarıyorlar, bana bir çile hakkı mı bahsediyorlardı?”* (Kısakürek, 1998, s. 183) sözleri ile açıklamaktadır Necip Fazıl.

Bu çetin yolculuğun araç ile yapılan kısmının sonuna gelinip yayan devam edilecek kısmında Necip Fazıl zorlanmakta; bedeninin takati bu zorlu yolculuğa yetmemektedir. Bir çözüm üretilir ve kendisine binmesi için bir at temin edilir ki kendi ifadesi ile *“At ki, at... Yularlı, dizginsiz, gemsiz ve kantarmasız, üstünde semerimsi bir yastık, özengisiz ve zahmetsiz, doru ve tıkız bir hayvan”* (Kısakürek, 1998, s. 183).

Yolculuğun bu kısmı esnasında Necip Fazıl'ın geçmişi ve anı ile ilgili yapmış olduğu iç muhasebe dikkat çekicidir. Bu iç muhasebeyi Necip Fazıl aşağıdaki şekilde yapmaktadır:

“Bir zamanların süvarisi, mania atlarken geçirdiği kazalardan yüzünde yara izleri, 1934'den 1963yılına kadar oturduğu yalılar ve köşlerde safkan atlar beslemiş ve at'a dair büyük bir eser yazmış, karikatürleri bile çizmeli olarak çizilmiş bu adam, şimdi at diye önüne getirdikleri bu beygire mi binecekti?.. Hem de nasıl?.. Başkaları tarafından kaldırılıp atın sırtına oturtulacak, semere benzer yastığın ucundaki ip halkaya tutunması ihtarını alacak ve yuların ipi Sofu Tahir'in elinde, sürülüp çekilecek...

Aynen böyle oldu. Sofu Tahir yuların ipini eline aldı ve bana, atçılıkta en büyük ayıp olan, semere tutunmaktan başka iş kalmadı.

Anlıyordum! Öyle bir huzura gidiyordum ki, üzerimde nefis emniyetlerinin en küçüğüne bile yer kalmaması gerekiyordu. Avrupa'da atlı müsabakalara giden (ekip) subaylarının arkadaşı ve meslektaşı ben, süvarilik gururunu bile taş a kaldıkları bir acze düşürülmüş ve at sırtında maskaralaştırılmışım.

Gözümün önünden şöyle bir levha geçti: 40 yıl kadar önce, ayağымda Londra'da krallık çizmecisine yaptırılmış çizmeler, elimde bir kamçı ve altımda nefis bir İngiliz atı, yürüyüşe çıktığımız Sütlüce tepelerinden bir fırsatını bulup Eyüb'e kıvrılmış ve dikine çıkan mezarlık yolundan Efendimin oturduğu eski Kâşgari tekkesine çıkmışım. At da tekkenin açık bahçe kapısından girmiş ve orada rastladığım Efendime o vaziyette görünmüştüm. Mübarek yere böyle pervasızca atla girmenin küstahlığını affettirecek bir harekette bulunmayı da düşünememişim. Efendim bana iğreti nazarlarla bakmışlar, ama ben yine bir şey anlayamamış ve at sırtında tekkeden ayrılmışım. Bu hadise, vefatlarından sonra kendilerine karşı uygunsuz

hallerimi muhasebe eder ve kendimi adım başında suçlarken bana ayrıca dert olmuştu. Nasıl oldu da o huzura atla çıkabildim, o huzurda at sırtında durabildim diye dövünmüştüm. İşte şimdi o edep yanlışımı ödüyor, Efendimin Mürşidinin Mürşidi huzuruna at sırtında bir paçavra edâsiyle çıkmaya memur edilmiş bulunuyordum.

Bu türüsü de ne büyük kârdı benim için... Yediğim tokat af ve kabul edilişimin işaretiydi.

Ne güzel şeydir ceza... Ancak ödemeye lâayık gördüklerine, ödetmek istediklerine verirler...” (Kısakürek, 1998, s. 184-185).

Hem fiziki hem de ruhi anlamda çok çetin geçen, Necip Fazıl'ın geçmişi ve anı içine alan derin iç muhasebe yapma imkânı bulduğu bu “çile”li yolculuğunun ardından maksada ulaşılmış ve menzile varılmıştır. Nehri’ye; Seyyid Taha Hazretlerinin kabrine varılışı ve oradaki gözlemlerini ve iç dünyasına ait gözlemlerini Necip Fazıl tafsilatlı bir şekilde açıklamaktadır:

“Sofu Tahir’in sırtında, düşer gibi olduğum her defa onun beni hoplatıp omuzlarına çekmesiyle dengemi bularak, atlaya zıplaya küçük bir düzlüğe vardık. Burada dört yalçın duvardan ibaret, üstü kapalı basit bir mekân... Binanın önünde de, dört köşe, üstü açık bir giriş avlusu...”

Sofu Tahir beni bu avlumsu yer önünde toprağa indirdi. Bir de bakayım ki, arkadaşlar, burada ayakkabılarını çıkarıyorlar. Ben de çıkardım.

Müftü Efendi :

- *Burası, Seyyid Abdullah Hazretlerinin merkadi, dedi; Seyyid Tâhâ Hazretleri biraz daha yukarıda...*

Seyyid Abdullah, büyük kol başı Mevlânâ Halid Hazretlerinden Seyyid Tâhâ’ya gelen irşad çizgisinin lahikası halinde, alıcı ve verici olarak her iki tarafa da bağlıdır, ara yeredir ve Seyyid Tâhâ’nın amcasıdır. Yüzlerce halife yetiştirmiş olan Mevlâna Halid’den gelen nur, doğrudan doğruya Seyyid Tâhâ’dan geçerken, ayrıca ve aynı merkez yönünde Seyyid Abdullah’a da uğramaktadır.

Seyyid Tâhâ Hazretlerinin bir vasiyeti:

- *Seyyid Abdullah Hazretlerinin arkasında beni öyle bir yere defnediniz ki, ziyarettime gelenler önce Seyyid Hazretlerine uğrasınlar; ziyaret yolu kendilerinden geçsin...*

Çorapla toprağa basarak binaya girdik. Orta yerde, üstü parlak yeşil bir örtü kaplı merkad... Mezar ziyareti edebine göre çevreledik ve oturduk.

Bu noktada benim halim kelimenin üstüne çıkıyor. 45 yıl önce karaladığım ve somumu getiremediğim üç mısra:

*Kelimenin üstünde,
Cümlelerin altında,
Benim büyük meselem...*

Meğer bugünkü yangınımın kıvılcımlarını o günden taşıyormuşum.

Bir Fatihâ ve onbir İhlâs okuyup Veli 'ye ithaf ettikten sonra gözlerimi yumdum ve kala kaldım. Sanki dondum. Anlatılabilecek hiçbir ihsasa malik değilim... Anlatabilsem veya anlayabilsem başkalarından evvel kendime anlatacağım.

Çıktık. Ziyaretimin asıl mihrakı Seyyid Tâhâ Hazretlerine gidiyoruz... Sık ağaç dallarının içinden sıyrılır sıyrılmaz muazzam bir saray harabesi... Ne o?... Periler diyarında mıyız? Muhteşem kapısı gayet ince nakışlarla hâleli pencereleri ve heybetli duvarıyla dış mimarisi olduğu gibi hiç yıpranmamış şekilde âhenkleştiriyor.

Sualime cevap verdiler:

- *Seyyid Abdullah Hazretlerinin torunlarına ait konak...*

Konak değil, gerçekten saray... Maneviyat sorguçlarının sarayı...

Öyle bir şahsiyet ifadesi içinde ki: "İşte ben buyum ve Türk vatamı buydu!" diye haykırıyor; fakat okyanus ortasında düdük çalan bir geminin çılgılığı gibi kimse bir şey işitmiyor.

Daha doğrusu kendisi işittirmek istemiyor. Dikine birkaç adımdan sonra, üstü açık bir toprak çerçevesi içinde üç kabir... Biri önde, öbürü arkasında, daha öbürü de ikisi arkasında ve solda... Öndeki Seyyid Tâhâ, arkasındaki Seyyid Muhammed Salih, yandaki de Seyyid Tâhâ Hazretlerinin çok sevdikleri oğlu...

Büyük bir muayede salonunda, binlerce sarıklı ve nur yüzlü, ayaküstü ve el-pençe divan vaziyetinde insanlara karşı, muazzam tahtına yerleşmiş bir hâkim huzuruna çıkar gibi, suçluların en zavallısı edasıyla adımlarım dolaşa dolaşa yürüdüüm ve merkadin ayak ucuna yığıldım" (Kısakürek, 1998, s. 186-188).

Ziyaretin asıl amacı ve can alıcı noktası! Necip Fazıl'ın "Şeyhimin şeyhinin şeyhi" dediği zatın huzurunda. Necip Fazıl Seyyid Taha Hazretleri ile baş başa. İşte o anlara ait düşüncelerini Necip Fazıl şu ifadelerle kaleme alıyor:

"Aynı cümudiyeleşmiş hal... Şeyhimin şeyhinin şeyhi huzurunda, öyle bir boşluğa bulanmış bulunuyorum ki, göğe mi kaldırılıyor, denizin dibine mi indiriliyorum, farkında değilim. Bildiğim, hissettiğim şu ki, her şey benden uzaklaştırılıyor ve bir şey, anlatılmaz bir şey, bana yaklaştırılıyor. Ne şekil, ne renk ne ses... Her şeyin mücerredinden gelen bir davet...

Bu duygudan bir an kaba akıl hesabına inelim... Biri, kaba akılcılardan biri çıkıp da sorsa:

- *Bu hali kendine sen mi veriyorsun, ziyaret ettiğin büyüğün ruhaniyeti mi? Sakın kendi kendinin telkini altında birtakım hayallere giriftar olmuş olmayasın!...*

Cevabı çoktan hazır:

- *Bu hali bana o ruhaniyet veriyor ve ben de ona istidadı yerinde buluyor. O çekiyor, ben de kendimi koyuveriyorum. Emme-basma tulumba misali...*

Akılla ruh arası münasebetlerde bundan başka söylenebilecek söz yoktur; ve bu nokta imanın en nazik düğüm merkezidir. Anlayanlar anlasın!...

Ayrılırken Seyyid Muhammed Salih Hazretlerine uğradık. O da, Seyyid Abdullah gibi, Seyyid Tâhâ ile baş halifesi Seyyid Fehim arasında ayrı bir çizgi ve ana yolun yan lahikası mevkiinde... Efendimin şeyhi Seyyid Tâhâ'dan alırken Seyyid Muhammed Salih'den de gelen bir pay var kendilerinde...

Ayak uçlarında, ayak taşından kopma, lâhid çıkıntısı üstünde, sanki beni bekleyen yumruk kadar bir parça gördüm.

Sarımttrak pembeye kaçan bir zemin üzerinde kırmızımtrak ve mavimtrak hareli bir taş... Taşı aldım, öptüm, yüzüme ve bağrıma sürdüm ve cebime yerleştirdim.

Ayrıldık.

Seyyid Abdullah Hazretlerinin yanı başında gördüğümüz sarayın biraz daha küçüğü, yine muhteşem bir bina harabesi...

- *Ya bu?...—*
- *Bu da, hânîkah, dergâh...*

Barbar saldırılarına karşı söylenmiş ve sonra mesel haline gelmiş lâtince bir sözü hatırladım:

“Harabeleri de harap ettiler!”

(Barbarizm) vahşetini ifadede müthiş bir söz... Neler düşündürmüyor: 7

Cumhuriyet devrine gelinceye kadar son birkaç asırlık macerasıyla İslâm gittikçe harabeleşme yolundaydı; ondan sonra harabeleri de harap eden bir tahrip kasırgası çıktı. Ve işte her şey bu hale geldi” (Kısakürek: 188-189).

Ziyaret neticelendiğinde Necip Fazıl halini “Her şey yerli yerinde, dünya yerli yerinde, ama ben yerli yerinde değilim” (Kısakürek, 1998, s.193) şeklinde tanımlamaktadır.

Her şey son bulduğunda “Vatanımı Buldum” dediği ve yazısına son başlığı koyduğu bu bölümü,

“Ankara'nın Bağlum , Van'ın Arvas ve Şemdinli'nin Nehri noktaları arasındaki müselles içinde yoğunlaşıp denizleri ve karalarıyla bütün Türk sınırlarını çizen mânâ... Mekke ve Medine kaynaklı, Şam, Buhârâ, Serhend ve daha birçok mübarek yerle çerçeveli, bugün Türk'e kalan pay olarak da en sağlam mekânlaşmayı işte bu müselles içinde perçinleyen ruh...

Ah, ah!..

Malik olduğumuzu sandığımız nice şey var ki, onları her an yeniden arayıp bulmadıkça sahiplik ne mümkün!..

Evet, vatanım içinde vatanımı buldum!” (Kısakürek, 1998, s. 194).

Sonuç

Necip Fazıl fikir, sanat, edebiyat ve yazın dünyasının en önde gelen simalarının başında yer almaktadır. Bu yer alışı ve hak edişi Necip Fazıl tesadüfen elde etmemiştir. O, zekâsının ve dehasının farkında olan aykırı ve sıra dışı bir tiptir. Sahip olduğu zekânın ve dehanın kendisine vermiş olduğu müthiş bir özgüvene ve “ben”e sahiptir. O, sanat ve fikir çapında yaratma kabiliyetine sahip bir tiptir.

Kendisinin farkında ve farkındalığının bilincinde olan Necip Fazıl bir şeyin daha farkındadır. Necip Fazıl gibi her şeyin aslına, esasına veya künhüne ulaşmadan rahat edemeyen yaratılıştaki insanlar için “ötelerin habercisi” şahsiyetler çok önemlidir. Velâyet, ona göre dehadan üstün bir merhaledir ve kendi dehası, şeyhinin önünde diz çökerek nefsinin zelil etmesine engel olmaz. O zaman bütün bu halleri de şeyhinin büyüklüğüne delil olarak anlatır. Madem ki, der, ben bu halimle ona tâbi oluyorum, siz varın onun büyüklüğünü kıyas edin... Çünkü Necip Fazıl’ın nefsi öylesine azman olmuştur ki, kimsenin ne bir mısraına, ne de bir cümlesine imrenir. Sanki küçük dağları o yaratmıştır (Miyasoğlu, 2005, s. 504).

Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda Necip Fazıl başta Abdülhakim Arvasi olmak üzere ve yine Abdülhakim Arvasi’den kaynaklı olarak Seyyid Fehim Hazretlerine ve Seyyid Taha Hazretlerine muhabbet beslemiş olması çok önemlidir. Bu muhabbetin neticesi olarak 1975 ve 1976 yıllarında Arvas ve Nehri’yi ziyaretleri daha bir anlam kazanmaktadır.

Buradaki gözlem, müşahede ve derin iç muhasebeleri Necip Fazıl’ın iç dünyasını bize yansıtmaktadır. Bu noktalardan bakıldığında Necip Fazıl’ın bu ziyaretleri çok derin anlamlar içermektedir.

Kaynakça

Kısakürek, N. F. (1993). *Başbuğ Velilerden 33 (Altın Silsile)*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Kısakürek, N. F. (1998). *Hac 'dan Çizgiler, Renkler ve Sesler*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Kısakürek, N. F. (2009). *Çile*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Kısakürek, N. F. (2011). *O ve Ben*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Miyasoğlu, M. (2005). "Necip Fazıl ile Abdülhakim Arvâsi'nin Sohbetleri", *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Eyüp Sultan Sempozyumu IX Tebliğleri*, Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları.

EXTENDED SUMMARY

Necip Fazıl is one of the unique and exceptional poets, thinkers and action men of Turkish literature. In 1975 and 1976, Necip Fazıl Kısakürek visited Arvas and the river successively. After sharing his observations and spiritual pleasure in these visits, he shared them with the readers and exhibited the spiritual world formed in his mind and soul. Necip Fazıl Kısakürek met a special person as a result of his great spiritual trouble and blessed search. Until the end of his life he has been connected to this person spiritually. He is the people of Sayyid Abulhakim Arvasi. Therefore, this person has a very important place in the life of Necip Fazıl. Necip Fazıl Kısakürek went to Arvas village in August 1975 to visit the grave of Seyyid Fehim Hazretleri who was the master of Seyyid Abulhakim Arvasi. He calls the places he has seen as "land of the saints" and "the bed of light". What they lived and saw in this geography deeply influenced the spiritual world of Necip Fazıl Kısakürek. Necip Fazıl is one of the leading figures in the world of ideas, art, literature and literature. Necip Fazıl did not obtain this position by chance. He is a formidable and unusual type, aware of his intelligence and genius. He has great self-esteem and ego, which his intelligence and genius have given him. He has the ability to create in the field of art and idea. Necip Fazıl is a person who is aware of his / her awareness and is aware of one thing, but he is more aware of something. Necip Fazıl is one of those people who cannot relax without reaching the origin, principle or principle of everything. For him, spiritual personalities are very important. Sainthood, according to him, is a superior than genius. For this reason, his own genius does not prevent him from kneeling before the sheik, and to revive his inner self. He describes all these states as evidence for the greatness of the sheikh. Since, he says, "I am subjecting him to my condition, and you compare his greatness with that of you." Because Necip Fazıl's self-esteem has been so overwhelmed that no one is a sign of a verse, nor a sentence. It is as if he had created the small mountains (Miyasoglu 2005: 504). Considering all this, Necip Fazıl has a great commitment to Abdülhakim Arvasi. It is very important that he had a love affair with Sayyid Fehim and Sayyid Taha due to Abdülhakim Arvasi. As a result of this conversation, the visits to Arvas and the River in 1975 and 1976 have become more meaningful. His observation, impression and deep internal accounting here reflect the inner world of Necip Fazıl. From these points, these visits of Necip Fazıl have very deep meanings. Necip Fazıl Kısakürek is one of the important names of Turkish literature and thought life. However, it is a name that contributed a great deal to the shaping of Turkish literature and thought life. In poetry, he is in an exceptional position to deserve the title of the sultan of the poets. In prose, he succeeded in making enough sound both in his own period with his unique style and the ideas he defended, and he also had a big share and right in shaping several generations after him. Necip Fazıl has led a turbulent and colorful life in both his ideas and his private life. Until he met his spiritual master Abulhakim Arvasi. When he was caught in a terrible storm in his previous life, he was caught on a capsule and almost topple over, he seemed to have anchored in a quiet and safe harbor after meeting with his highness. Although he mentioned some of his other books in particular, Arvasi, in his book titled He and Me (2011) he describes how he met Abdülhakim Arvasi and how Abdülhakim Arvasi left behind indelible marks. Necip Fazıl Kısakürek is also interested in the love of Seyyid Fehim and Seyyid Taha due to his love and affection for Abdülhakim Arvasi. In his book, Leader Saints 33 (Gold range), he used these two accounts and used deferent expressions about them. As another indicator of the result of this love and interest, he visited Arvas and River in 1975 and 1976 consecutively. Within the framework of this study, the impressions, determinations and spiritual atmosphere of Necip Fazıl Kısakürek in his visits to Arvas and the River will be evaluated. In this context, it will be tried to determine how the unique facet of our literature world indirectly benefited from the Zap basin scholars and the contributions of the elders of this mania world in shaping the spirit world.